

УДК: 005.35:615.12

DOI: 10.14739/2409-2932.2017.3.113624

Н. О. Ткаченко¹, Б. П. Громолик²

Концептуальний аналіз соціальної відповідальності особистості та її інтегрування у фармацевтичну практику

¹Запорізький державний медичний університет, Україна,²Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, Україна

Сучасний розвиток соціальної політики фармацевтичних організацій України, орієнтованої на потреби суспільства, характеризується відставанням практичної реалізації належної соціальної відповідальності (СВ) від підвищеного інтересу фармацевтичних науковців до різних її аспектів. Недостатньо опрацьованими залишаються питання СВ особистості, її ролі, місця в системі соціально-відповідальної поведінки фармацевтичних організацій і професійній діяльності фармацевтичних фахівців.

Мета роботи – концептуальний аналіз СВ особистості з інтегруванням у фармацію та обґрунтування стратегічних напрямів формування СВ як професійної компетенції фармацевтичних фахівців у системі неперервної фармацевтичної освіти.

Матеріали та методи. У ході роботи використано методи інформаційного пошуку, порівняння, систематизації, аналізу, синтезу та моделювання. Матеріалами для досліджень слугували публікації фундаментальних і прикладних досліджень вітчизняних і закордонних науковців із питань СВ, міжнародні стандарти.

Результати. Особистість у процесі діяльності виступає і суб'єктом, і об'єктом відповідальності, оскільки СВ є умовою взаємодії індивіда та соціуму. СВ фармацевтичних фахівців (ФФ) спрямована на первинні та вторинні соціальні групи, суспільство та індивідуума, а також на самого себе. При цьому в останньому випадку важливою є «Я-концепція», тобто цілісне уявлення індивіда про себе та готовність особистості діяти певним чином у певних ситуаціях, а також можливі соціальні ролі ФФ. Процес формування СВ ФФ – складна багатовекторна система, що безперервно виховує, розвиває, удосконалює навик СВ протягом усього професійного життя.

Висновки. На підставі теоретичного узагальнення даних наукової літератури здійснили концептуальний аналіз фундаментального рівня СВ з інтегруванням у теоретичну площину фармацевтичної практики, а також обґрунтували власне визначення СВ ФФ. Шляхом моделювання визначили, що формування СВ ФФ відбувається упродовж усього професійного його життя. Державою розвинуто СВ є держава, суб'єкти фармацевтичного підприємництва, суб'єкти фармацевтичної освіти і науки, громадські організації фармацевтичного спрямування, сам ФФ, що зумовлює багатовекторність і розмаїття засобів формування його СВ.

Ключові слова: особистість, фармацевтичний фахівець, соціальна відповідальність, концептуальні складові, формування та розвиток.

Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики. – 2017. – Т. 10, № 3(25). – С. 342–348

Концептуальный анализ социальной ответственности личности и её интегрирование в фармацевтическую практику

Н. А. Ткаченко, Б. П. Громолик

Современное развитие социальной политики фармацевтических организаций Украины, ориентированной на потребности общества, характеризуется отставанием практической реализации надлежащей социальной ответственности (СО) от повышенного интереса фармацевтических учёных к различным её аспектам. Недостаточно проработанными остаются вопросы СО личности, её роли и места в системе социально-ответственного поведения фармацевтических организаций и профессиональной деятельности специалистов фармации.

Цель работы – концептуальный анализ СО личности с интегрированием в фармацию и обоснование стратегических направлений формирования СО как профессиональной компетенции специалистов фармации в системе непрерывного фармацевтического образования.

Материалы и методы. В ходе работы использованы методы информационного поиска, сравнения, систематизации, анализа, синтеза и моделирования. Материалами для исследований служили публикации фундаментальных и прикладных исследований отечественных и зарубежных учёных по вопросам СО, международные стандарты.

Результаты. Личность в процессе деятельности выступает и субъектом, и объектом ответственности, так как СО является условием взаимодействия индивида и социума. СО специалистов фармации (СФ) направлена на первичные и вторичные социальные группы, общество и индивида, а также на самого себя. При этом в последнем случае важна «Я-концепция», то есть целостное представление индивида о себе и готовность личности действовать определённым образом в определённых ситуациях, а также возможные социальные роли СФ. Процесс формирования СО СФ является сложной уровневой системой, которая непрерывно воспитывает, развивает, совершенствует навик СО в течение всей профессиональной жизни.

Выводы. На основании теоретического обобщения данных научной литературы осуществлён концептуальный анализ фундаментального уровня СО с интегрированием в теоретическую плоскость фармацевтической практики, а также обосновано собственное определение СО СФ. Путём моделирования определено, что формирование СО СФ происходит на протяжении всей профессиональной его жизни. Источниками развития СО являются государство, субъекты фармацевтического предпринимательства, субъекты фармацевтического образования и науки, общественные организации фармацевтического направления, сам СФ, что обуславливает многовекторность и многообразие средств формирования его СО.

Ключевые слова: личность, специалист фармации, социальная ответственность, концептуальные составляющие, формирование и развитие.

Актуальные вопросы фармацевтической и медицинской науки и практики. – 2017. – Т. 10, № 3(25). – С. 342–348

Conceptual analysis of social responsibility of the person and its integration in pharmaceutical practice

N. O. Tkachenko, B. P. Hromovik

The modern development of the social policy of pharmaceutical organizations in Ukraine, focused on the needs of society, is characterized by the lag in practical implementation of appropriate social responsibility (SR) from the increased interest of pharmaceutical scientists in its various aspects. Issues of personal identity, its role and place in the system of socially responsible behavior of pharmaceutical organizations and the professional activity of pharmacists remain insufficiently studied.

The purpose research. Conceptual analysis of the social responsibility of the individual with the integration into pharmacy and the rationale for strategic directions for the formation of social responsibility as a professional competence of pharmacists in the system of continuous pharmaceutical education.

Materials and methods. We used the methods of information retrieval, comparison, systematization, analysis, synthesis and modeling. Materials for research were publications of fundamental and applied research of domestic and foreign scientists on issues of social responsibility, international standards.

Results. Personality in the process of activity is both the subject and the object of responsibility, since social responsibility is a condition for interaction between the individual and the society. The social responsibility of pharmacy specialists directed to primary and secondary social groups, society and the individual, as well as to oneself. In the latter case, the self-concept is important, that is, the individual's complete self-image and the readiness of the individual to act in a certain way in certain situations, as well as the possible social roles of the pharmacist. The process of forming the social responsibility of pharmacy specialists is a complex level system that continuously educates, develops and improves the skill of social responsibility throughout professional life.

Conclusions. On the basis of theoretical generalization of the scientific literature a conceptual analysis of fundamental level of social responsibility with the integration in a theoretical plane of pharmaceutical practice was carried out. We also justified our own definition of the social responsibility of a pharmacist. By modeling it is determined that the formation of the social responsibility of a specialist pharmacy occurs throughout his professional life. The sources of development of SR are the state, subjects of pharmaceutical business, subjects of pharmaceutical education and science, public organizations of the pharmaceutical sector, the pharmacist himself. All this determines the multi-vector nature and variety of means of forming its social responsibility.

Key words: personality, pharmacists, social responsibility, concept, formation, development.

Current issues in pharmacy and medicine: science and practice 2017; 10 (3), 342–348

Сьогоднішній етап розвитку соціальної політики фармацевтичних організацій (ФО) України, що орієнтована на потреби суспільства, характеризується відставанням практичної реалізації належної соціальної відповідальності (СВ) від підвищеного інтересу фармацевтичних науковців до різних її аспектів [1–4]. З огляду на це поглиблюється проблема співвідношення всебічного теоретичного обґрунтування та практичного застосування засад СВ у ФО. Однак процес впровадження, розвитку ними СВ необхідно розпочинати з базового рівня – СВ особистості, позаяк відповідальність покладається на конкретних осіб, з яких складається ФО.

Різним аспектам впровадження основних засад СВ у ФО присвячені роботи вітчизняних вчених А. А. Котвицької, О. В. Посилкіної, Ю. С. Братішко, А. С. Немченко, Б. П. Громовика та інших: оцінювання стану СВ найбільших аптечних мереж регіону, формування системи СВ ФО на національному рівні та розроблення організаційно-методичного забезпечення цього процесу, методологічні засади оцінювання рівня та ефективності використання потенціалу корпоративної СВ, визначення поля соціальних ролей аптечних фахівців у контексті соціальної фармації тощо [5–8].

Натомість, зважаючи на чималий науковий доробок, недостатньо опрацьованими залишаються питання СВ особистості, її ролі й місця в системі соціально-відповідальної поведінки ФО та професійній діяльності фармацевтичних фахівців (ФФ). У науковій літературі бракує узгоджених формулювань категорій «СВ особистості», «соціально відповідальна поведінка» та інших понять, що з ними пов'язані. Доопрацювання потребує поняттєвий апарат і наявний досвід формування відповідальної поведінки ФФ з урахуванням специфіки фармацевтичної практики. Про-

BLEMНИМ залишається процес формування компетенцій ФФ у контексті СВ, належне його теоретичне обґрунтування, практичне вирішення.

Мета роботи

Концептуальний аналіз СВ особистості з інтегруванням у фармацію та обґрунтування стратегічних напрямів формування СВ як професійної компетенції ФФ у системі неперервної фармацевтичної освіти.

Матеріали і методи дослідження

Під час роботи використали методи інформаційного пошуку, порівняння, систематизації, аналізу, синтезу та моделювання. Матеріалами для досліджень слугували публікації фундаментальних і прикладних досліджень вітчизняних і закордонних науковців із питань СВ.

Як елемент суспільного буття, СВ виконує важливу суспільну функцію: регулює поведінку людей та інститутів економіки й суспільства. СВ особистості не існує поза діяльністю. Її треба розглядати як наслідок соціальної діяльності, що пов'язана з задоволенням потреб суб'єкта, його інтересами, пріоритетами, внутрішніми настановами. Вона формується, виявляється й розвивається лише в процесі діяльності людини. Бездіяльність не містить СВ [9].

Особистість у процесі діяльності виступає і суб'єктом, і об'єктом відповідальності, оскільки СВ є умовою взаємодії індивіда та соціуму. Вона виявляється як: набута властивість людини, що є результатом впливу на неї певних соціальних умов; соціокультурна якість особистості, що пов'язана з її вольовою цілеспрямованістю; механізм соціального контролю та регулювання системи соціально-су-

спільних відносин особи та суспільства; ознака соціальної організації суспільства [10]. Водночас СВ особистості передбачає обов'язкову наявність об'єкта соціально відповідальної поведінки (СВП), тобто того, за що саме суб'єкт діяльності несе відповідальність, котра покладена на нього або взята ним самим як зобов'язання, норма діяльності [11]. Соціальні інтереси усіх верств населення, а також відносини суспільства й індивідуума, умови праці, побуту, здоров'я, відпочинку реалізуються в соціальній сфері. Тому формування, розвиток, вдосконалення СВП відбувається протягом усього життя людини. Усі соціальні інститути, через які вона проходить або з якими має відносини, формують і вносять певні складові СВ.

Одним із суб'єктів соціальної сфери є ФО, котрі формують складну соціально-економічну систему та специфічний (фармацевтичний) сектор галузі охорони здоров'я та виконують найважливішу соціальну функцію держави – збереження та поліпшення здоров'я населення

внаслідок реалізації висококваліфікованої фармацевтичної практики за належного рівня СВ. У рамках соціальної функції ФО реалізують виробництво соціального товару (лікарських засобів), створення та надання робочих місць, сплату податків (наповнення держбюджету), формування та розвиток людського капіталу, наукову та інноваційну діяльність, благодійність і спонсорство, охорону довкілля [12]. Іншими словами, ФО повинні постійно впливати на формування СВП як окремо взятих членів суспільства, всіх суспільних інститутів, так і на працівників самої ФО. Відзначені обставини диктують наявність найвищого рівня СВП сучасних ФО. У результаті розв'язання інтересів широкого кола науково-прикладного характеру, можна виділи різні вектори, складові та види СВ ФО.

Як видно з даних (рис. 1), СВ ФО спрямована на первинні та вторинні соціальні групи, суспільство, індивідуума, а також на самого себе. При цьому в останньому випадку важливою є «Я-концепція», тобто цілісне уявлення індивіда

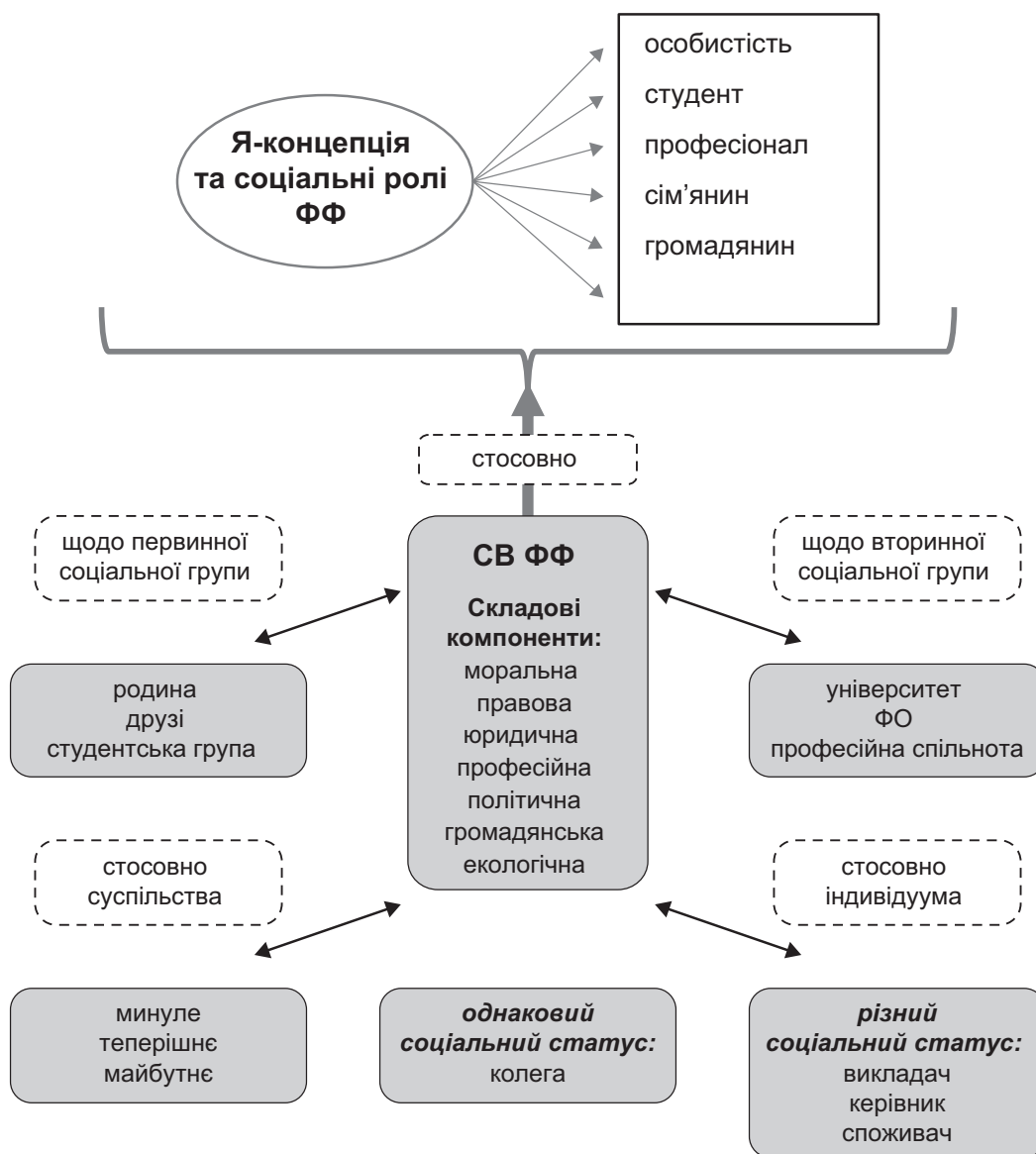

Рис. 1. Сутність СВ ФО (власна розробка).

про себе та готовність особистості діяти певним чином у певних ситуаціях [13], а також можливі соціальні ролі ФФ.

Тому відповідальність – необхідна умова в організації спільної діяльності колективу ФО: вона є мірою осуду (покарання) або заохочення діяльності та її результатів; засобом у механізмі менеджменту та методом його реалізації; мірою прояву почуття обов'язку в реалізації професійної діяльності ФФ; мірою свідомості очікуваних заходів стягнень за ухилення від встановлених норм, правил і накладенням санкцій.

Отже, СВ ФФ – це добровільне та свідоме виконання, використання та дотримання ФФ суспільних відносин, приписів, соціальних норм, етичних кодексів, чинного законодавства, міжнародних стандартів поведінки на

принципах партнерських відносин, а у випадку їхнього порушення – застосування до порушника заходів впливу, що передбачені цими нормами.

Тобто СВП ФФ є результатом його волевиявлення, котре визначається певною поведінкою щодо дотримання усвідомлених обмежень і соціальних норм, гарантує безпеку, прогресивний розвиток ФО, забезпечує узгодження інтересів усіх суб'єктів суспільних відносин фармацевтичного сектора галузі охорони здоров'я та управління ними.

На підставі досліджень теорії СВ та узагальнення наукових поглядів щодо сутності та чинних практик СВ нами визначені основні концептуальні складові СВ ФФ: мета, принципи, підстави, локус контролю, види та форми (табл. 1).

Таблиця 1. Концептуальні складові СВ ФФ

Складові	Їхні характеристики
Мета	Продувати вчинки та поведінку ФФ, що відповідають інтересам, ідеалам і завданням ФО, суспільства й потребам саморозвитку фахівця згідно з соціально значущими цінностями, принципами та нормами.
Принципи	Духовність – складне гармонійне поєднання певних психічно-процесуальних та особистісних якостей людини; моральність – особлива сфера суспільної свідомості та вид суспільних відносин; набір заходів нормативного регулювання поведінки та дій ФФ за допомогою норм, принципів і категорій моралі; відчуття обов'язку – моральні зобов'язання ФФ, котрі він виконує з почуттям совісті; гуманність – визнання важливості прав людини, зазначених у Загальній (Всесвітній) декларації прав людини; професійна компетентність – знання, досвід, здобування фармацевтичної освіти; патріотизм – розуміння цінності та унікальності професії, любов до Батьківщини; творча спрямованість – схильність до творчої ініціативи; працелюбність – риса характеру, котра полягає в позитивному ставленні особистості до процесу трудової діяльності, що виявляється через активність, ініціативність, добросовісність, дисциплінованість тощо; поміркваність в ухваленні тих чи інших рішень; підзвітність – ФФ має звітувати щодо свого професійного розвитку, самовдосконалення, впливу від своєї діяльності на колектив, довкілля та суспільство; прозорість – ФФ потрібно бути прозорими у своїх рішеннях і діяльності, які впливають на інших; прозорість не має на увазі розкриття службової інформації, а також інформації, що захищена відповідно до законів або може спричинити порушення правових зобов'язань; страх – категорія, що обмежує ті сфери, на які за жодних умов не повинен поширюватися вплив людини.
Підстави	Виділяють об'єктивні та суб'єктивні підстави відповідальності. Об'єктивні підстави вибору певного варіанта поведінки ФФ, а отже, і ступінь відповідальності, залежать від його посади, соціальних ролей ФФ у трудовому колективі, професійній організації та суспільстві, а також від його соціальної орієнтації. Суб'єктивні підстави для відповідальності пов'язані з проблемами свободи волі, необхідністю вибору поведінки: 1) можливість пізнання ФФ законів об'єктивного світу, конкретної соціальної необхідності; 2) свобода волі; 3) відносна незалежність свідомості та волі ФФ від довкілля; 4) можливість вибору та свобода вибору різних варіантів поведінки; 5) здатність ФФ оцінювати свої вчинки відповідно до інтересів трудового колективу, професійної організації та суспільства.
Локус контролю	Якість, що характеризує схильність людини приписувати відповідальність за події, які відбуваються, та результати своєї діяльності зовнішнім силам (екстернальний , або зовнішній локус контролю) або власним здібностям і зусиллям (інтернальний, або внутрішній локус контролю)
Види	СВ ФФ за критерієм «джерела вияву» поділяється на внутрішню та зовнішню. Внутрішня відповідальність є елементом системи управління ФФ самим собою, зовнішня відповідальність – це фактор управління ФФ із боку колективу, керівництва ФО, інститутів держави, суспільства. Факторами-мотиваторами можуть бути потреби, інтереси, ціннісні орієнтири та настанови ФФ, а також зовнішні умови її професійної діяльності. Свої вчинки ФФ оцінює з позицій совісті, обов'язку, інших норм суспільного буття, що сприйняті фахівцем та є елементами його власного «Я» та внутрішнім суддею. Діяльність, що регулюється зовнішніми факторами та породжує зовнішню відповідальність, передбачає обмеження свободи вибору, тобто зовнішня форма СВ постає як міра несвободи. Вона регламентує поведінку, обмежує свободу, однак надає вчинкам вектор, за якого не утискаються інтереси соціуму або цей утиск мінімізується. За критерієм «справи або дії, що виконуються» виокремлюється ще один вид СВ ФФ – ділова відповідальність: відповідальність за доручену справу, досягнуті результати. Зростання ділової відповідальності – одна з ліній розвитку особистості у процесі отримання професії та формування ФФ.
Форми	Пряма та зворотна; постійна та тимчасова; відкрита та прихована; безпосередня та опосередкована; повна та часткова.

Власна розробка на підставі [14–16].

Відповідальність – це категорія виміру, котра водночас є навиком. Як навик СВ можна розвивати, виховувати у собі та в інших. Пропонуємо розглядати процес формування СВ ФФ як складну багаторівневу систему, що безперервно виховує, розвиває, удосконалює навик СВ

упродовж усього професійного життя ФФ та у площині об’єднання інтересів держави, суб’єктів фармацевтичного підприємництва (СФП), фармацевтичної освіти та науки (СФОН), громадських організацій (ГО) фармацевтичного спрямування [17] (рис. 2).

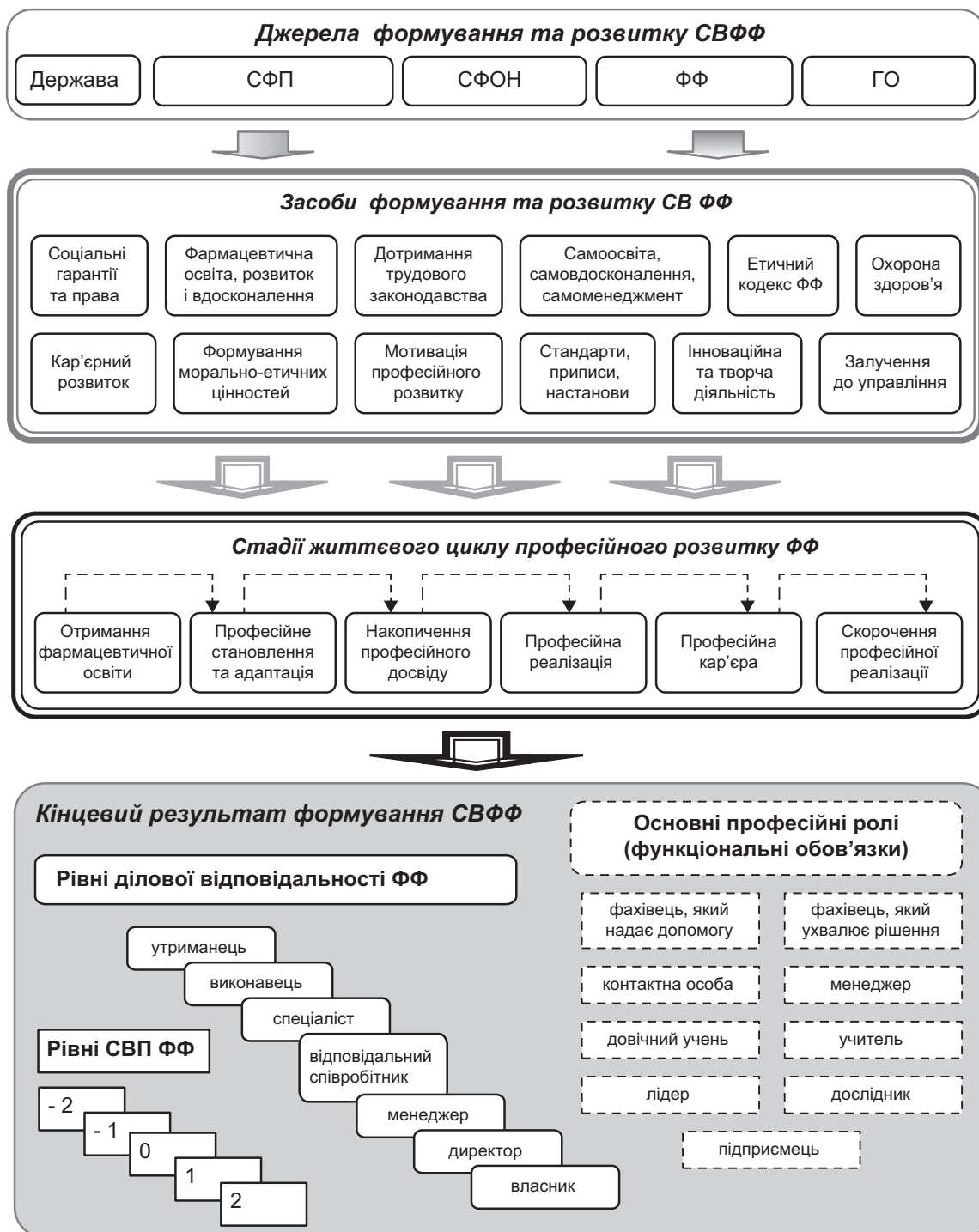

Рис. 2. Схема формування та розвитку СВ ФФ (власна розробка).

(-2): популяризує безвідповідальну поведінку; (-1): відкладає справи на потім. При невиконанні справи виправдовується та перекладає провину на обставини та інших людей; (0): робить те, що сказали, адже за результат відповідає той, хто дає вказівки; (1): найчастіше виконує свої зобов’язання у строк або попереджає про неможливість виконання з приведенням аргументації та пропозицією рішення; (2): у продумуванні справи – уважний розрахунок, у виконанні – обов’язковість, у фіналі – відповідальність за результат.

У цьому процесі важливою стає здатність робити відповідально (наявність необхідного досвіду, вмінь і навичок) і наявність звички робити відповідально (або наявність тієї чи іншої мотивації). Процес виховання СВ – це спочатку прищеплення здібності, а потім бажання та звички брати на себе важливі рішення. Навик СВ (як будь-який навик) потребує зовнішньої підтримки та уміння (готовності) ФФ учитися (на своїх і на чужих помилках).

Висновки

1. На підставі теоретичного узагальнення даних наукової літератури здійснено концептуальний аналіз фундаментального рівня СВ з інтегруванням у теоретичну площину

фармацевтичної практики, а також обґрунтовано власне визначення СВ ФФ. На нашу думку, це добровільна та свідомо діяльність, що включає виконання, використання, дотримання ФФ суспільних відносин, приписів, соціальних норм, етичних кодексів, чинного законодавства та міжнародних стандартів поведінки на принципах партнерських відносин, а у випадку їхнього порушення – застосування до порушника заходів впливу, що передбачені цими нормами.

2. Шляхом моделювання визначили, що формування СВ ФФ відбувається протягом усього професійного його життя. Джерелами розвитку СВ є держава, СФП, СФОН, ГО фармацевтичного спрямування, сам ФФ, що зумовлює багатовекторність і розмаїття засобів формування його СВ.

Список літератури

- [1] Посилкіна О.В. Шляхи формування конкурентних переваг вітчизняних фармацевтичних компаній на основі соціальної відповідальності / О.В. Посилкіна, В.Г. Котлярова // Соціальна фармація в Україні : стан, проблеми та перспективи : матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. за участю міжнар. спеціалістів. – Х. : Вид-во НфаУ, 2013. – С. 278–280.
- [2] Братішко Ю.С. Дослідження сутності та рівнів соціальної відповідальності фармацевтичного бізнесу / Ю.С. Братішко // Молодий вчений. – 2014. – №1(04). – С. 147–150.
- [3] Черкашина А.В. Дослідження сучасного стану соціальної відповідальності найбільших аптечних мереж міста Харкова / А.В. Черкашина, А.А. Котвіцька // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. – 2014. – №2(34). – С. 36–42.
- [4] Колот А.М. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів / А.М. Колот // Економічна теорія. – 2013. – №4. – С. 5–26.
- [5] Соціальна фармація як складова системи фармацевтичного забезпечення населення та міждисциплінарна наука / А.А. Котвіцька, І.В. Кубарева, О.О. Суріков, А.В. Волкова // Соціальна фармація в Україні : стан, проблеми та перспективи : матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. за участю міжнар. спеціалістів. – Х. : Вид-во НфаУ, 2013. – С. 14–28.
- [6] Братішко Ю.С. Актуальність побудови на фармацевтичних підприємствах системи інтегрованої звітності / Ю.С. Братішко, О.В. Посилкіна // Соціальна фармація в Україні : стан, проблеми та перспективи : матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. за участю міжнар. спеціалістів. – Х. : Вид-во НфаУ, 2014. – С. 145–155.
- [7] Немченко А.С. Аналіз рівня соціально-психологічного клімату у професійному фармацевтичному середовищі / А.С. Немченко, Н.В. Тетерич, Л.В. Терещенко // Соціальна фармація в Україні : стан, проблеми та перспективи : матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. за участю міжнар. спеціалістів. – Х. : Вид-во НфаУ, 2015. – С. 169–172.
- [8] Громовик Б.П. Ролі аптечних фахівців з погляду соціальної фармації / Б.П. Громовик, Л.М. Унгурян // Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики. – 2013. – №3. – С. 126–128.
- [9] Соціальна відповідальність : навчальний посібник / А.М. Колот, О.А. Грішнова, О.О. Герасименко та ін. ; за заг. ред. А.М. Колота. – К. : КНЕУ, 2015. – 519 с.
- [10] Охріменко О.О. Соціальна відповідальність : навчальний посібник / О.О. Охріменко, Т.В. Іванова. – К. : НТУУ «КПІ», 2015. – 180 с.
- [11] Колот А.М. Соціальна відповідальність людини як чинник стійкої соціальної динаміки: теоретичні засади / А.М. Колот // Україна: аспекти праці. – 2011. – №3. – С. 3–9.
- [12] Ткаченко Н.О. Структурно-функціональний і параметричний аналіз соціальної функції фармацевтичної галузі / Н.О. Ткаченко // Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики. – 2016. – №3(22). – С. 91–97.
- [13] Касьянова А.Н. О регулировании роли Я-концепции в социальном поведении / А.Н. Касьянова // Известия ЮФУ. Технические науки. – 1997. – №2(5). – С. 181.
- [14] Социальная ответственность. Требования. Международный стандарт IC CSR-08260008000 [Электронный ресурс]. – 2011. – Режим доступа: <http://www.ksovok.com/standarts.php>.
- [15] Руководство по социальной ответственности. Международный стандарт ISO 26000:2010 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:26000:ed-1:v1:en>.
- [16] Руководство по реализации принципов глобального договора ООН в деятельности средних предприятий [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.undp.ru/publications/sled_gc_rus.pdf.
- [17] Ткаченко Н.О. Теоретико-методологічні аспекти формування комунітарної соціальної відповідальності у фармації / Н.О. Ткаченко, Л.М. Унгурян, Б.П. Громовик // Одеський медичний журнал. – 2014. – №5. – С. 34–38.

References

- [1] Posylkina, O. V., & Kotliarova, V. G. (2013) Shliakhy formuvannya konkurentnykh perevah vitchyznianskykh farmatsevtichnykh kompanii na osnovi sotsialnoi vidpovidalnosti [Ways of creating competitive advantages of domestic pharmaceutical companies on social responsibility]. *Sotsialna farmatsiia v Ukraini: stan, problemy ta perspektivy* Proceedings of the All-Ukrainian scientific and practical Internet conference with participation of international experts, (P. 278–280). Kharkiv. [in Ukrainian].
- [2] Bratishko, Yu. S (2014) Doslidzhennia sutnosti ta rivniv sotsialnoi vidpovidalnosti farmatsevtichnoho biznesu [Research of essence and levels of social responsibility of pharmaceutical business]. *Molodyi vchenyi*, 1, 147–150. [in Ukrainian].
- [3] Cherkashyna, A. V., & Kotvitska, A. A. (2014) Doslidzhennia suchasnoho stanu sotsialnoi vidpovidalnosti naibilshykh aptechnykh merezh mista Kharkova [Research of the current state of social responsibility of large pharmacies networks of Kharkiv city]. *Upravlinnia, ekonomika ta zabezpechennia yakosti v farmatsii*, 2, 36–42. [in Ukrainian].
- [4] Kolot, A. M. (2013) Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist: evoliutsiia ta rozvytok teoretychnykh pohliadiv [Corporate social responsibility: the evolution and the development of the theoretical views]. *Ekonomichna teoriia*, 4, 5–26. [in Ukrainian].

- [5] Kotvitska, A. A., Kybarieva, I. V., Surikov, O. O., & Volkova, A. V. (2013) Sotsialna farmatsiia yak skladova farmatsevychnoho zabezpechennia ta mizhdystsuplinarna nauka [Social pharmacy as a component of pharmaceutical providing of population and interdisciplinary science]. *Sotsialna farmatsiia v Ukraini: stan, problem ta perspektyvy* Proceedings of the All-Ukrainian scientific-practical Internet conference with participation of international experts, (P. 14–28). Kharkiv. [in Ukrainian].
- [6] Bratishko, Yu. S., & Posylkina, O. V. (2014) Aktualnist pobudovy na farmatsevychnykh pidpriemstvakh systemy intehrovanoi zvitnosti [The relevance of building on pharmaceutical companies an integrated reporting system]. *Sotsialna farmatsiia v Ukraini: stan, problem ta perspektyvy* Proceedings of the All-Ukrainian scientific-practical Internet conference with participation of international experts, (P. 145–155). Kharkiv. [in Ukrainian].
- [7] Nemchenko, A. S., Teterych, N. V., & Tereshchenko, L. V. (2015) Analiz rivnia sotsialno-psykholohichnoho klimatu u profesiinomu farmatsevychnomu seredovyschi [Analysis of socio-psychological climate in the professional pharmaceutical environment]. *Sotsialna farmatsiia v Ukraini: stan, problem ta perspektyvy* Proceedings of the All-Ukrainian scientific-practical Internet conference with participation of international experts, (P. 169–172). Kharkiv. [in Ukrainian].
- [8] Gromovik, B. P., & Unguryan, L. M. (2013) Roli aptechnykh fakhivtsiv z pohliadu sotsialnoi farmatsii [The role of pharmacy professionals in the social aspect of pharmacy]. *Current issues in pharmacy and medicine: science and practice*, 3, 126–128. [in Ukrainian].
- [9] Kolot, A. M., Hrishnova, O. A., & Herasymenko, O. O. (2015) *Sotsialna vidpovidalnist* [Social responsibility]. Kyiv: KNEU. [in Ukrainian].
- [10] Okhrimenko, O. O., & Ivanova, T. V. (2015). *Sotsialna vidpovidalnist* [Social responsibility]. Kyiv: NTUU «KPI». [in Ukrainian].
- [11] Kolot, A. M. (2011) Sotsialna vidpovidalnist liudyny yak chynnyk stiikoi sotsialnoi dynamiky: teoretychni zasady [Social responsibility as a factor in sustainable human social dynamics: the theoretical foundations]. *Ukraina: aspekty pratsi*, 3, 3–9. [in Ukrainian].
- [12] Tkachenko, N. O. (2016) Strukturno-funktsionalnyi i parametrychnyi analiz sotsialnoi funktsii farmatsevychnoi haluzi [Structural-functional and parametric analysis of the social function of pharmaceutical industry]. *Current issues in pharmacy and medicine: science and practice*, 3, 91–97. doi: 10.14739/2409-2932.2016.3.78003 [in Ukrainian].
- [13] Kas'yanova, A. N. (1997) O reguliruyushchey roli Ya-kontsepii v sotsial'nom povedenii [On the Regulatory Role of the I-Concept in Social Behavior]. *Izvestiya YuFU. Tekhnicheskie nauki*, 2(5), 181. [in Russian].
- [14] (2011) *Social'naya otvetstvennost'. Trebovaniya. Mezhdunarodnyj Standart IC CSR-08260008000* [Social responsibility. Requirement. IC CSR-08260008000]. Retrieved from <http://www.ksovok.com/standarts.php>.
- [15] (2010) *Rukovodstvo po social'noj otvetstvennosti. Mezhdunarodnyj standart ISO 26000:2010* [Guidance on social responsibility. ISO 26000:2010]. Retrieved from <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:26000:ed-1:v1:en>.
- [16] (2007) *Rukovodstvo po realizatsii printsipov global'nogo dogovora OON v deyatel'nosti srednikh predpriyatii* [Guidance of implementation of the principles of the UN Global Compact in the activities of medium sized enterprises]. Retrieved from: http://www.undp.ru/publications/sled_gc_rus.pdf.
- [17] Tkachenko, N. O., Unhurian, L. M., & Hromovyk, B. P. (2014) Teoretyko-metodolohichni aspekty formuvannia komunitarnoi sotsialnoi vidpovidalnosti u farmatsii [Theoretical and methodological aspects of communitarian social responsibility in pharmacy]. *Odeskyi medychnyi zhurnal*, 5, 34–38. [in Ukrainian].

Відомості про авторів:

Ткаченко Н. О., канд. фарм. наук, доцент, каф. управління і економіки фармації, медичного та фармацевтичного правознавства, Запорізький державний медичний університет, Україна.

Номер ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8566-5938>.

Громовик Б. П., д-р фарм. наук, професор, зав. каф. організації і економіки фармації, Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, Україна.

Номер ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8566-5938>.

Сведения об авторах:

Ткаченко Н. А., канд. фарм. наук, доцент, каф. управления и экономики фармации, медицинского и фармацевтического правоведения, Запорожский государственный медицинский университет, Украина.

Громовик Б. П., д-р фарм. наук, профессор, зав. каф. организации и экономики фармации, Львовский национальный медицинский университет имени Данила Галицкого, Украина.

Information about authors:

Tkachenko N. O., Ph.D., Associate Professor, the Department of Management and Pharmacy Economics, Medical and Pharmaceutical Commodity Research, Zaporizhzhia State Medical University, Ukraine.

Hromovyk B. P., Dr.hab., Professor, Head of the Department of Organization and Economics of Pharmacy, Danylo Halytsky Lviv National Medical University, Lviv, Ukraine.

E-mail: tkachenkonat2@gmail.com, hromovyk@gmail.com

Конфлікт інтересів: відсутній.

Conflicts of Interest: authors have no conflict of interest to declare.

Надійшло до редакції / Received: 08.06.2017

Після доопрацювання / Revised: 14.06.2017

Прийнято до друку / Accepted: 20.06.2017